

مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در فرآیند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای

مطالعه موردی: محله سرشور مشهد^۱

سپیده تابان تراشکار^۲ - کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر تهران، تهران، ایران.
پروین پرتوی - دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر تهران، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۶/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۱۰

چکیده

امروزه موضوع مشارکت و کاربرد آن در شهرسازی، مورد توجه طراحان و برنامه‌ریزان شهری قرار گرفته و از ویژگی‌های توسعه یافتگی یک کشور محسوب می‌شود؛ همچنین نقش بسزایی در موفقیت طرح‌های توسعه محله‌ای دارد. در بسیاری از موارد نقش کودکان به عنوان یک سوم جمعیت شهروندی جهان مورد توجه قرار نمی‌گیرد. بنابراین، لزوم توجه به مشارکت کودکان در طرح‌های توسعه محله‌ای ضروری است. بی‌شک مشارکت کودکان ابتدا نیازمند درک کاملی از مفاهیم مربوط به کودک، مزایا و چالش‌های مشارکت با کودکان و در نهایت پاسخ به این سؤال است که «مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در فرآیند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای چه چیز است؟». به منظور پاسخ به این سؤال به عنوان نمونه مطالعه، در محله سرشور مشهد که به دلیل قرارگیری در بافت مرکزی و قدیمی مشهد و روند رو به افزایش ترک ساکنان محله، مشارکت در آن از اهمیت بالایی برخوردار است، سعی شده با استفاده از روش‌های مشارکتی برای کودکان ۷-۱۴ سال (مقطع ابتدایی) مانند نقاشی، پرسشنامه، انشا و کارگاه‌های آموزشی، به شناختی از وضع موجود محله با تأکید بر کودکان دست یافت. در نهایت، بعد از بررسی مبانی نظری، با استفاده از روش دلفی و با تکیه بر نظر کارشناسی، پیش‌نیازهای مشارکت کودکان به تفکیک مرحله تهیه و اجرای طرح توسعه محله تعیین شد. براساس نتایج حاصل از این ارزیابی مشخص شد که چهار مؤلفه بسترسازی، فرهنگ‌سازی، نهادسازی و دوام مشارکت در ارتقای مشارکت کودکان مؤثر هستند؛ که در محله سرشور، شاخص آگاه‌سازی در رابطه با مؤلفه بسترسازی، بیشترین تأثیر را بر فرآیند تهیه طرح و دو شاخص حمایت نهادها (مؤلفه نهادسازی) و کنترل و دوام مشارکت بیشترین تأثیر را بر فرآیند اجرای طرح دارند. یافته‌های حاصل از این تحقیق نه تنها به برنامه‌ریزان و طراحان برای درک بهتر چگونگی مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی و طراحی محیط و توسعه بهتر جوامع دموکراتیک و دوستدار کودک کمک خواهد کرد بلکه بستری مناسب برای استفاده از مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در فرآیند طرح‌های توسعه محله‌ای را فراهم می‌سازد.

واژگان کلیدی: مشارکت کودکان، برنامه‌ریزی مشارکتی، طرح توسعه محله‌ای، محله سرشور.

۱۷

شماره سی

بهار ۱۳۹۸

فصلنامه علمی-پژوهشی

مطالعات شهر

مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در فرآیند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای

۱ این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری سپیده تابان تراشکار با عنوان «بررسی روش‌های مشارکت کودکان در فرآیند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای، مطالعه موردی: محله سرشور مشهد» به راهنمایی پروین پرتوی در دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر تهران است.

۲ نویسنده مسئول مقاله: sepid.taban@hotmail.com

۱. مقدمه

رشد بی‌رویه توسعه شهرنشینی در عصر حاضر، مسائل و مشکلات بسیاری را به همراه داشته که حل آن به تنهایی از توان مدیریت سنتی خارج است و لزوم مشارکت کلیه شهروندان را در اداره امور شهری می‌طلبد. در این میان کودکان به عنوان یکی از اقشار جامعه نیز حق دخالت در تصمیمات مؤثر بر زندگی خود را دارند و این مسئله امروزه به یکی از مسائل اصلی برنامه‌ریزی شهری تبدیل شده است. طی سال‌های اخیر تحقیقات بسیاری در زمینه مشارکت کودکان صورت گرفته است. با این وجود می‌توان گفت به لحاظ عملی و اجرایی این مفهوم با موانع و مشکلات بسیاری مواجه است. بسیاری از مسائلی که امروزه با آنها روبه‌رو هستیم (مانند ترک محله‌ها به وسیله ساکنان، عدم امنیت، عدم حس تعلق و...) ناشی از نادیده گرفتن تمامی شهروندان و به ویژه کودکان در شهر و در مقیاس خردتر، محله است. بنابراین مشارکت کودکان در فرآیند برنامه‌ریزی و طرح‌های توسعه امری ضروری تلقی می‌شود؛ که بی‌شک نیازمند تحقق این مهم است که درک کاملی از میزان آمادگی ساکنان «به ویژه کودکان» هر محله برای مشارکت در امور محله، میزان علاقه‌مندی کودکان هر محله به محله خود و به ویژه عوامل تأثیرگذار بر این پدیده اجتماعی وجود داشته باشد. هدف از این پژوهش بررسی «مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در فرآیند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای» است. این مقاله در راستای هدف یاد شده در چهار بخش تدوین گردیده است. بدین منظور، بعد از بررسی سیر اقدامات در زمینه مشارکت کودکان، به بررسی مفهوم مشارکت کودکان پرداخته شده است.

سپس پیش نیازهای تحقق مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی محله‌ای و در ادامه، چالش‌های مشارکت کودکان از دیدگاه‌های مختلف بیان می‌گردد و در انتها با توجه به شاخص‌های به دست آمده از مبانی نظری، مدل عملیاتی مشارکت کودکان در فرآیند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای ارائه شده است. در بخش سوم، روش تحقیق به صورت مختصر بیان شده و در نهایت در بخش چهارم، براساس شناخت و مبانی نظری به دست آمده از محله سرشور، با استفاده از روش دلفی پیش‌نیازهای تحقق مشارکت کودکان در فرآیند برنامه‌ریزی محله‌ای به تفکیک مرحله تهیه و اجرای طرح اولویت بندی شده و در نهایت عوامل مؤثر بر ارتقای مشارکت کودکان در محله سرشور به صورت مدل نظری ارائه شده است.

۲. مبانی و چارچوب نظری

۲.۱. سیر اقدامات در زمینه مشارکت کودکان

به طور کلی، سیر اقدامات در زمینه مشارکت شهروندی کودکان در ایران و جهان را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی نمود:
با توجه به جدول شماره ۱ می‌توان نتیجه گرفت که مطالعات انجام شده در خارج از ایران، سیاست‌های مختلفی را در جهت تحقق مشارکت کودکان اتخاذ کرده‌اند و در نتیجه مؤلفه‌های مؤثر بیشتری را مورد ارزیابی قرار داده‌اند. در حالی که در ایران، این موضوع غالباً محدود به مطالعه علایق کودکان نسبت به محیط اطرافشان می‌شود و به جنبه‌های کاربردی بی‌توجه مانده است.

جدول شماره ۱: سیر اقدامات در زمینه مشارکت شهروندی کودکان در ایران و جهان

نمونه مطالعات	مشخصات مطالعات	
کتاب «مشارکت کودکان از پذیرش صوری تا شهروندی واقعی» (Hart, 2001) مقاله «حق مشارکت کودکان» (Ebadi, 2003) هم‌اندیشی «شهردوستانار کودک» در ۱۵ دی ماه ۱۳۸۹ با حضور کودکان محله ۱۳ آبان تهران (Honarvar, 2010) شهردوستانار کودک یم (Razavi, 2011)	سیر اقدامات در ایران معطوف به جنبه نظری شده و در دهه اخیر بیشتر معطوف به جنبه‌های نظری و علایق کودکان است.	مطالعات مشابه انجام شده در ایران
پروژه آموزش شهرسازی در دهه ۷۰ در شهر لس‌آنجلس به وسیله نلسون (Hart, 1979:234)	مطالعات با هدف آموزش مشارکت و مهارت‌های آن به کودکان	مطالعات مشابه انجام شده در خارج از ایران
برنامه انجمن مشارکت جوانان محله در لاس وگاس، ۲۰۰۲ (Watkins, 2006:78-80) پروژه ویکتوریا (Wilks & Rudner, 2013)	مطالعاتی که به کودکان فرصت دخالت و مشارکت در محیط زندگی خود را می‌دهد	
پروژه مشارکت ایمپولی ^۱ در ایتالیا (Francis & Lorenzo, 2002) پروژه شهر من در لندن، ۲۰۰۷ (Watkins, 2006)	مطالعات با هدف دستیابی به یک نتیجه عملی و عینی با تکیه بر مشارکت فکری و یدی کودکان در شهر و محل زندگی آنان	
جشنواره (فستیوال) شهر جعبه‌ای در دهکده پرایر ^۲ (۲۰۰۲) در کانزاس (Knowles & Kimberley, 2005)	مطالعات با هدف ایجاد فضاهای دوستدار کودک	
پروژه YNA ^۴ (اقدام جوانان) در شهر کینگ واشنگتن (Mullahey et al., 1999)	مطالعات در جهت الزام مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی و طراحی شهری	
برنامه دانشجویان دانشگاه تگزاس برای محله خیابان دهم در دالاس ^۵ ، تگزاس (Knowles & Kimberley, 2005)	مطالعات در جهت مشارکت توأمان همه گروه‌های سنی با تمرکز بر مشارکت کودکان	

1 Nelson

2 Empoli

3 Prairie

4 Youth-N-Action (YNA)

5 Dallas

۲.۲. مفهوم مشارکت کودکان

مشارکت کودکان یکی از جنبه‌های مورد بحث و بررسی ماده ۱۲ قانون کنوانسیون حقوق کودک^{۱۲} است که به وسیله سازمان ملل متحد در سال ۱۹۸۹ به تصویب رسید. از جمله حقوق بیان شده به وسیله قانون کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد، حق دسترسی به اطلاعات، آزادی شرکت و بیان و احترام به کودک، حمایت از اجرای ماده ۱۲ قانون است (Mullahey et.al, 1999). به طور کلی در مطالعات تجربی متعدد در زمینه شهروندی و مشارکت اجتماعی کودکان بر چند اصل اساسی تأکید شده است:

- اهداف مشترک؛ آشنایی با اهداف جمعی و شیوه‌های دستیابی

به آن.

- شناخت و توانایی‌های فکری؛ درک مسائل اجتماعی مختلف و تحلیل نقادانه و حل آنها.
 - مهارت‌های اجتماعی؛ ایجاد ارتباطات، مدیریت تنش‌ها و توانایی همکاری در حل مسائل اجتماعی.
 - تعهد مدنی برای احترام به ارزش‌های دموکراتیک؛ ارزش‌هایی چون آزادی، برابری، عدالت اجتماعی و مشارکت (Shiyani, 2003, p.24).
- می‌توان مزایای مشارکت کودکان را در جدول شماره ۲ خلاصه نمود.

جدول شماره ۲: مزایای مشارکت کودکان از دیدگاه صاحب‌نظران مختلف

مزایای مشارکت کودکان در فرایند برنامه‌ریزی
کمک به ایجاد دیدگاه جمعی و حس اجتماعی، تشویق به سرمایه‌گذاری در آینده شهر و محله، تحقق شهروندی دموکراتیک (Mullahey et.al, 1999, p.6).
رشد شخصی و فکری افراد مشارکت‌کننده، همفکری ایده‌ها، ایجاد عرصه‌های اجتماعی، ق‌ردانی از دانش کودکان در محیط خود آنها، فراهم کردن «فرصتی برای یادگیری عادات مادام‌العمر نسبت به نگرانی‌های زیست محیطی و مراقبت از آن» برای کودکان (Knowles & Kimberley, 2005).
افزایش قابلیت حل مشکل در جامعه (Fiasky, 2009) به نقل از (Hart, 1997)، رشد قابلیت و مسئولیت اجتماعی، رشد جامعه، خودمختاری سیاسی (Hart, 2001, p.92-94).
کمک به اتخاذ بهتر تصمیمات و عملی‌تر بودن برنامه‌ریزی‌ها، ایجاد محیط‌های شهری کودک‌پسندتر و انسانی‌تر، کمک به تحقق یابی روح معاهده سازمان ملل در زمینه حقوق کودک و سهیم‌سازی جوانان در تلاش برای تحقق توسعه پایدار (Matini et al., 2014, p.100).
تقویت استنباط و تصمیم‌گیری بزرگسالان، به رسمیت شناختن حق کودکان برای مشارکت در برنامه‌های توسعه جامعه به عنوان شهروندان جامعه خود، کشف این موضوع که دانش و تجربه کودکان و نوجوانان از محیط اطراف خود متفاوت از دانش و تجربه بزرگسالان است، آموزش شهروندی به کودکان و کودکان به عنوان شهروندان واقعی (Kiyani & Esmaeilzadeh, 2012, p.55).

۱۹

شماره سی
بهار ۱۳۹۸

فصلنامه
علمی-پژوهشی
مطالعات
شهری

مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در فرایند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای

از فرایندهای دموکراتیک مشورتی در سطح ملی یا محلی وجود دارد، ایجاد سازوکار برای مشارکت پایدار و معنی‌دار دشوار است و در نتیجه موانع و مشکلات برای کودکان چند برابر است. با توجه به موارد یاد شده و بررسی دیدگاه‌ها و مزایای مشارکت کودکان، می‌توان مهم‌ترین مشکلات و چالش‌ها در ارتباط با مشارکت کودکان در امور شهری را به شرح تصویر شماره ۱ عنوان کرد:

همان‌طور که در جدول شماره ۲ اشاره شد، مشارکت کودکان در توسعه جامعه می‌تواند هم برای کودکان به عنوان مهارت‌های جدید و هم برای بزرگسالان به عنوان این که درک بهتری از دیدگاه کودکان در مورد محیط‌شان داشته باشند، سودمند باشد. به منظور دستیابی به مشارکت کودکان نیاز به عواملی است که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

۲.۳. پیش‌نیازهای تحقق مشارکت کودکان در فرایند برنامه‌ریزی

به منظور تحقق مشارکت کودکان بر طبق مطالعات صورت گرفته و از دیدگاه صاحب‌نظران مختلف، لزوم توجه به پیش‌نیازهایی مطرح می‌شود. در جدول شماره ۳ خلاصه‌ای از این عوامل ارائه شده است.

۲.۴. چالش‌های مشارکت کودکان

یکی از چالش‌های پیش روی مدافعان مشارکت کودکان، فقدان فرصت و شرایط لازم برای مشارکت معنی‌دار هر شهروند در بسیاری از کشورهاست. در جایی که عدم آزادی مطبوعاتی، عدم قوه قضایی مستقل، دسترسی محدود به دادگاه، عدم استقلال برای اقشار خاص مانند کودکان و زنان، عدم پاسخگویی سیاسی و یا عدم شفافیت، ضعف نهادهای جامعه مدنی و عدم هر نوع شکلی

تصویر شماره ۱: چالش‌های مشارکت کودکان از دیدگاه‌های مختلف

جدول شماره ۲: پیش نیازهای تحقق مشارکت کودکان از دیدگاه صاحب نظران مختلف

صاحب نظران	کتاب مقاله-پایان نامه	پیش نیازهای مشارکت کودکان
Shiyani, 2003	مقاله "مشارکت اجتماعی کودکان"	آگاهی و شناخت در جامعه، مسائل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی. ارزش‌های دموکراتیک احترام به خود و دیگران، مسئولیت مشترک برای آسایش و رفاه جمع، ارزش و دربردارنده احترام به تنوع‌های فرهنگی و اجتماعی، درک و ارزش آزادی، عدالت اجتماعی. توانایی‌ها و برقراری ارتباط با دیگران، جست‌وجو، کنترل و دستیابی به اطلاعات، تفکر انتقادی مهارت‌های اجتماعی درباره شواهد و مسائل، کار در گروه با قبول مسئولیت در بروز مشکلات. خلاقیت و کارهای رشد تفکر مستقل، تشخیص مسائل، پیشنهاد ارائه راه حل، کاربرد اشکال خلاق خود بیانگری، مشاهده و درک تأثیر بر محیط‌های مختلف.
Susskind, 2001	پایان نامه "مشارکت نوجوانان در توأمندسازی برنامه‌ریزی"	حمایت نهادها، توجه به آموزش، تعریف نقش کودکان، پذیرش جامعه برای فعالیت کودکان در تمام مسائل، ویژگی‌های جمعیت شناختی.
Chawla & Heft, 2002	مقاله "صلاحیت کودکان و محیط زیست جوامع؛ رویکرد عملی در ارزیابی مشارکت"	شرایط همگرایی همسویی با مسائل و منافع کودکان.
		شرایط ورود - مشارکت کنندگان عادلانه انتخاب شوند. - کودکان و خانواده آنان رضایت آگاهانه داشته باشند. - کودکان می‌توانند آزادانه مشارکت یا عدم مشارکت داشته باشند. - پروژه در هر زمان و محل قابل دسترسی باشد.
		شرایط حمایت اجتماعی حمایت از کودکان و تشویق آنان.
		شرایط صلاحیت - کودکان دارای مسئولیت واقعی و نفوذ هستند. - کودکان درک می‌کنند و در تعریف اهداف و فعالیت‌ها شرکت دارند. - کودکان نقش مهمی در تصمیم‌سازی و انجام اهداف از طریق دسترسی به اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم‌گیری آگاهانه دارند. - کودکان به ساخت و بیان دیدگاه‌های خود کمک می‌کنند. - سهم عادلانه‌ای از فرصت برای همکاری و شنیده شدن وجود دارد.
شرایط بازخوردها وجود شفافیت در تمامی مراحل تصمیم‌سازی، وجود فرصت برای تفکر انتقادی، فرصت برای ارزیابی سطوح فردی و گروهی.		
Smith & Thomas, 2010	کتاب "راهنمای مشارکت کودکان و نوجوانان: دیدگاه‌هایی از نظریه و عمل"	نیاز به تعاریف واضح، نیاز به بهبود مدیریت شهری، نیاز به مواجهه شدن با چالش‌های تحقق حقوق مشارکت کودکان، نیاز به شاخص به منظور سنجیدن میزان مشارکت.

در چهار بعد اجتماعی - فرهنگی، محیطی - کالبدی، سیاسی - مدیریتی و اقتصادی دسته‌بندی شده‌اند که نتایج آن ملاک عمل معیارهای مورد بررسی در نمونه مورد مطالعه هستند.

براساس شاخص‌های حاصل از مطالعه مبانی نظری صورت گرفته، می‌توان مدل عملیاتی مرتبط با مشارکت کودکان را مطابق تصویر شماره ۲، ارائه نمود. در تدوین این مدل، شاخص‌های مربوطه

تصویر شماره ۲: مدل عملیاتی مشارکت کودکان در فرایند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای

۳. مواد و روش‌ها

به منظور شناخت ابزار سنجش در این تحقیق با توجه به گروه سنی کودکان و محدودیت‌های موجود، مبانی نظری مرتبط با موضوع بررسی شد و روش پرسشنامه و نقاشی (در قالب تصویر ذهنی) به عنوان دو موضوع مورد علاقه کودکان، ملاک عمل قرار گرفت. پرسشنامه طراحی شده ابتدا به صورت نمونه‌گیری غیرتصادفی، بین ۱۰ نفر از کودکان دبستان گوهرشاد محله سرشور پیش آزمون شد و پس از انجام اصلاحات مورد نیاز، متغیرهای تحقیق به صورت چهار مؤلفه به دست آمده از مدل عملیاتی تحقیق یعنی مؤلفه اجتماعی - فرهنگی، محیطی - کالبدی، سیاسی - مدیریتی و اقتصادی در قالب ۳۰ سؤال مورد پرسش قرار گرفت.

به منظور بررسی قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه کودکان از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج آن در جدول زیر قابل مشاهده است. ضریب بین ۰/۵ تا ۰/۷ قابل قبول است. همان طور که قابل مشاهده است، مقدار آلفای کرونباخ برای سؤالات پرسشنامه تحقیق حاضر برابر با ۰/۶۹ است که این مقدار نشان می‌دهد، پرسشنامه از پایایی متوسط و البته قابل قبولی برخوردار است.

جدول شماره ۴: نتیجه پایایی پرسشنامه کودکان با استفاده از ضریب آلفای

کرونباخ

Cronbach's Alpha	N of Items
.693	30

در تحقیق حاضر به دلیل احتمال افزایش پاسخ‌های تکراری و عدم افزوده شدن اطلاعات جدید و همچنین محدودیت‌های گذاشته شده به وسیله اداره آموزش و پرورش ناحیه دو مشهد، پرسشنامه نهایی بین ۳۰ نفر از تعداد ۲۸۰ نفر جامعه آماری (۷-۱۴ سال، مقطع ابتدایی) که تعداد ۲۵ نفر آنان از دبستان ابتدایی دخترانه واقع در محله به صورت نمونه‌گیری غیرتصادفی و تعداد پنج نفر هم به صورت تصادفی بین کودکان سطح محله توزیع شد (تصویر شماره ۳). تعداد سه جلسه برای نقاشی با کودکان و مصاحبه با آنان انجام شد. به منظور دستیابی به پاسخ‌های دقیق‌تر، برخی سؤالات نیز از طریق پرسشنامه با کودکان انجام پذیرفت. همچنین پرسشنامه‌ای بین ۱۰ نفر از مسئولان به صورت نمونه‌گیری غیرتصادفی توزیع شد و برای تدقیق پاسخ‌ها، مصاحبه‌ای نیز با آنان صورت گرفت. در ادامه به منظور تکمیل اطلاعات، از اسناد فرادست و مطالعات میدانی استفاده شد و در نهایت نتایج حاصل با استفاده از روش دلفی مورد ارزیابی قرار گرفت که در ادامه اشاره می‌شود.

۳.۱. بررسی نمونه مطالعه

محله سرشور یکی از محلات تاریخی مشهد واقع در بافت قدیمی

تصویر شماره ۳: تصویری از استفاده از روش مشارکتی نقاشی با کودکان، (تاریخ عکس برداری: آبان ماه ۱۳۹۵)

و مرکزی این شهر بوده و به دلیل قرارگیری در این بافت و به نوعی هویت تاریخی و مذهبی خود، حائز اهمیت است. از طرفی با توجه به افزایش ترک محله به وسیله ساکنان اصلی، نیازمند بررسی روش‌هایی برای حفظ هویت و همچنین افزایش حس تعلق ساکنان به محله است. بنابراین یکی از راهکارهای اساسی، توجه به بحث مشارکت کودکان به عنوان جوانان و بزرگسالان آینده محله است؛ همچنین طرح ساماندهی و بهسازی محله سرشور در حال تهیه است که نتایج این تحقیق می‌تواند راهنمایی مؤثر برای استفاده از مشارکت کودکان در فرایند تهیه و اجرای طرح توسعه محله سرشور باشد. در نتیجه محله سرشور به عنوان نمونه مطالعه انتخاب شد. مساحت این محله معادل ۷۰ هکتار است. محله سرشور براساس سرشماری سال ۱۳۸۵ دارای جمعیت پنج هزار و ۳۲۴ نفر و جمعیت بالای شش سال محله حدود چهار هزار و ۹۱۵ نفر اعلام شده است (<http://www.amar.org.ir>) و (The plan for organizing and improving the Sarshoor neighborhood, 2013).

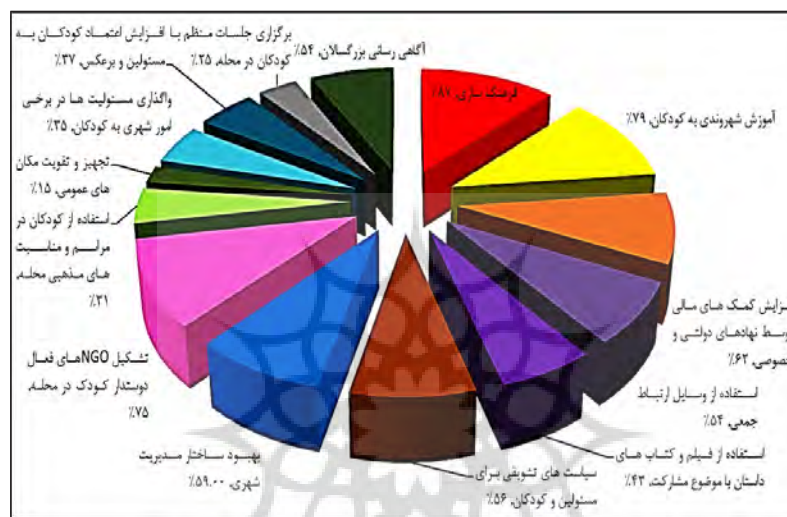
تصویر شماره ۴: موقعیت مکانی محله سرشور در شهر مشهد

منبع: <http://www.ncc.org.ir>

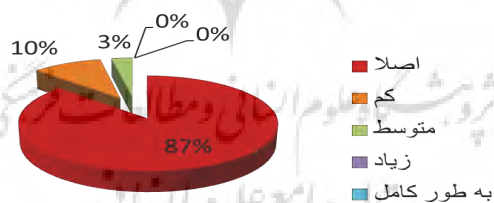
۴. بحث و تحلیل یافته‌ها

در این بخش، مطابق مدل عملیاتی به دست آمده در این مقاله (تصویر شماره ۲) چهار وضعیت اجتماعی - فرهنگی، سیاسی - مدیریتی، اقتصادی و محیطی - کالبدی محله سرشور به صورت تحلیلی بررسی خواهد شد تا بتوان با شناخت پتانسیل‌ها و موانع موجود، به پیش‌نیازها و مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در محله سرشور به تفکیک مرحله تهیه و اجرای طرح، دست یافت.

۴٫۲ تحلیل وضعیت اجتماعی - فرهنگی: به منظور دستیابی به شناخت مطلوب، سئوالات و برداشته‌ها پیرامون پنج معیار آموزش شهروندی به کودکان، تعاملات اجتماعی، فرهنگ مدنی، هویت و وضعیت سواد کودکان و زیرمعیارهای مربوط به هر یک (مطابق مدل عملیاتی) در سطح محله انجام گرفت. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که حدود ۴۶ درصد کودکان از محله خود ناراضی هستند و غالب آنان به ترک محله تمایل دارند. در این میان میزان تمایل به شرکت در فعالیت‌های مربوط به محله در کودکان حدود ۵۷ درصد است. در تصویر شماره ۵ نمونه‌ای از آمار توصیفی وضعیت اجتماعی - فرهنگی محله با توجه به پاسخ کودکان و مسئولان قابل مشاهده است.

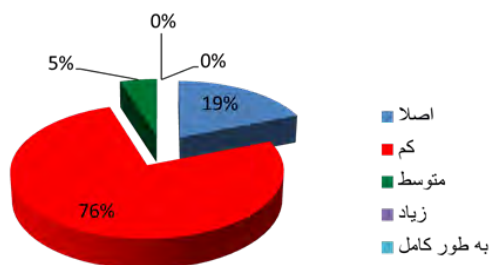

تصویر شماره ۵: روش‌ها و سازوکار مؤثر بر ارتقای مشارکت کودکان در محله سرشور

تصویر شماره ۶: میزان توجه به نیازهای اولیه کودکان در طرح توسعه محله (از دید مسئولان)، منبع: Based on the questionnaire, 2016

استفاده از اراضی با مالکیت حقوقی را در راستای رفع نیاز عموم با تأکید بر کودکان فراهم آورد.

تصویر شماره ۷: میزان حمایت اقتصادی سازمان‌های مربوطه به منظور رفع نیاز کودکان، منبع: Based on the questionnaire, 2016

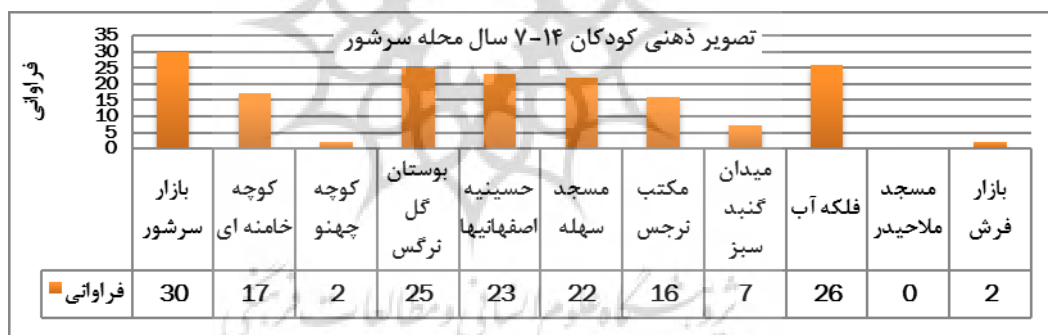
۴٫۳ تحلیل وضعیت اقتصادی: وضعیت دارایی و اقتصادی اهالی ساکن در محله، حمایت اقتصادی سازمان‌های مسئول و وضعیت مالکیت اراضی در جهت شناخت نیازهای کودکان و تدوین برنامه‌های اقتصادی، مورد ارزیابی قرار گرفته است. به عنوان مثال ۷۶ درصد مسئولان حمایت اقتصادی را در سطح کم بیان کردند و مابقی در حد متوسط و گاه اصلاً را انتخاب کردند. این مسئله می‌تواند یکی از چالش‌های مشارکت کودکان در طرح باشد. همچنین اراضی واقع در محله سرشور، بیشتر دارای مالکیت حقیقی هستند و اراضی با مالکیت حقوقی (دولتی و عمومی) به قطعات درشت‌دانه تعلق دارد که غالباً در اختیار سازمان‌ها، ادارات و دوایر دولتی و نیمه دولتی هستند؛ که این امر می‌تواند فرصت

۴,۴. تحلیل وضعیت محیطی - کالبدی: چهار معیار ادراک محیط (خوانایی)، قابلیت محیط، نحوه استفاده از زمین (کاربری) و مالکیت‌های بزرگ و زیر معیارهای مربوط به هر یک مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. به عنوان مثال بیشتر کودکان (از تعداد ۳ کودک) به وجود فضای جمعی در محله خود اشاره کردند که این امر می‌تواند به منظور امکان بهره‌گیری و تجهیز این فضاها در راستای توجه به نیاز کودکان، کارآمد باشد (تصویر شماره ۸).

۴,۵. تبیین و تحلیل پیش نیازهای مؤثر به منظور تحقق و ارتقای مشارکت کودکان محله سرشور به تفکیک مراحل تهیه و اجرای طرح توسعه محله

با توجه به نتایج تحلیل چهار وضعیت اجتماعی-فرهنگی، سیاسی-مدیریتی، اقتصادی و محیطی-کالبدی، ۱۳ متغیر به عنوان پیش نیازهای مؤثر به منظور تحقق و ارتقای مشارکت کودکان محله سرشور استخراج شد که در جدول زیر مشاهده می‌شود. در ادامه، به منظور بررسی عوامل پیشنهادی یاد شده و اولویت‌بندی هر یک به تفکیک مرحله تهیه و اجرای طرح توسعه محله از روش دلفی استفاده شد. اعضای گروه دلفی برای این تحقیق به صورت نمونه‌گیری غیرتصادفی انتخاب شدند. بر این اساس ابتدا یک فهرست اولیه ۲۵ نفره تنظیم شد. سپس به منظور جلب مشارکت متخصصان مورد نظر برای همکاری به صورت جداگانه تا حد امکان با آنان تماس گرفته شد و هدف و موضوع تحقیق و

حداکثر زمان پاسخگویی توضیح داده شد. در نهایت تعداد ۲۰ نفر حاضر به همکاری شدند. از این تعداد، تحصیلات پنج نفر دکتر، نه نفر کارشناسی ارشد و شش نفر کارشناسی بود. از کارشناسان خواسته شد تا هر یک از عوامل یاد شده را به تفکیک مرحله تهیه و اجرای طرح توسعه محله امتیازدهی (بین صفر کمترین امتیاز و هفت بیشترین امتیاز) و اولویت‌بندی نمایند و در صورت تمایل متغیرهای دیگر را از نظر خود معرفی کنند. در دور دوم نظرسنجی از کارشناسان، یک عامل دیگر با عنوان سطح سواد کودکان بر اساس نظر کارشناسان به عوامل قبلی افزوده شد؛ نتایج حاصل از اولویت‌بندی اتفاق نظر آرا در جدول شماره ۵ قابل مشاهده است. در دور سوم، عوامل و شاخص‌های پیشین دیگر مورد سؤال و بازبینی قرار نگرفتند، بلکه همه مؤلفه‌ها در چهار مؤلفه کلی فرهنگ سازی (اعتماد اجتماعی، آموزش شهروندی و عقاید فرهنگی)، بستر سازی (آگاه‌سازی)، نهاد سازی (همکاری و مشارکت نهادهای دولتی و خصوصی) و کنترل و دوام مشارکت دسته‌بندی و به منظور ارزیابی و اولویت‌بندی در اختیار کارشناسان قرار گرفت؛ اما همان‌طور که بسیاری از مسئولان در مصاحبه‌ها به آن اشاره نمودند، مهم‌ترین بحث کنترل و دوام مشارکت است که مطالعات ماجدی و همکاران بر روی شاخص‌های مؤثر بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه شهری نیز این موضوع را تأیید می‌کند. بنابراین بقای سه مؤلفه یاد شده منوط به کنترل و دوام مشارکت است (Majedi et al., 2015).

تصویر شماره ۸: میزان تکرار نشانه‌ها در تصویر ذهنی کودکان نسبت به محله، منبع: Based on children's mental images

جدول شماره ۵: اولویت‌بندی پیش نیازهای مؤثر به منظور تحقق و ارتقای مشارکت کودکان محله سرشور به تفکیک مراحل تهیه و اجرای طرح توسعه محله

مرحله تهیه طرح	اولویت‌بندی پیش نیازهای لازم و مؤثر به منظور تحقق و ارتقای مشارکت کودکان محله سرشور
مرحله تهیه طرح	۱- آگاهی‌رسانی به کودکان و بزرگسالان، ۲- آموزش شهروندی کودکان، ۳- عقاید و نگرش‌های فرهنگی محله نسبت به توجه به نیاز کودکان، ۴- اعتماد اجتماعی، ۵- استفاده از وسایل ارتباط جمعی، ۶- تشکیل NGOهای فعال دوستدار و حامی کودکان در محله، ۷- بهبود ساختار مدیریت شهری، ۸- هماهنگی بین نهادهای مسئول، ۹- حمایت و افزایش کمک‌های مالی به وسیله نهادهای دولتی و خصوصی، ۱۰- استفاده از سیاست‌های تشویقی برای مسئولان و کودکان، ۱۱- تجهیز و تقویت مکان‌های عمومی، ۱۲- سطح سواد کودکان، ۱۳- رضایت کودکان از محله و ۱۴- وجود مراکز فعال محلی.
مرحله اجرای طرح	۱- هماهنگی بین نهادهای مسئول، ۲- تشکیل NGOهای فعال دوستدار و حامی کودکان در محله، ۳- حمایت و افزایش کمک‌های مالی به وسیله نهادهای دولتی و خصوصی، ۴- استفاده از سیاست‌های تشویقی برای مسئولان و کودکان، ۵- بهبود ساختار مدیریت شهری، ۶- آگاهی‌رسانی به کودکان و بزرگسالان، ۷- آموزش شهروندی کودکان، ۸- اعتماد اجتماعی، ۹- عقاید و نگرش‌های فرهنگی محله نسبت به توجه به نیاز کودکان، ۱۰- رضایت کودکان از محله، ۱۱- وجود مراکز فعال محلی، ۱۲- استفاده از وسایل ارتباط جمعی، ۱۳- سطح سواد کودکان و ۱۴- تجهیز و تقویت مکان‌های عمومی.

به منظور بررسی وضعیت و پتانسیل محله سرشور در جهت استفاده از مشارکت کودکان، از طریق روش دلفی که در قبل اشاره شد و با تکیه بر نظر کارشناسی، ارزیابی کمی بین میزان تطابق مؤلفه‌های مورد نیاز ارتقای مشارکت کودکان و فرایند تهیه و اجرای طرح توسعه محله سرشور صورت گرفت؛ بنابراین می‌بایست برای مرحله فرهنگ‌سازی میزان هم‌سوایی مطالعات مرتبط با اعتماد اجتماعی، آموزش شهروندی و عقاید فرهنگی در محله سرشور را مورد بررسی قرار دهیم. به منظور بررسی هم‌سوایی سطح بسترسازی در فرایند تهیه طرح ساماندهی و بهسازی محله سرشور، مؤلفه آگاه‌سازی مورد سنجش قرار گرفته و بررسی میزان هم‌سوایی طرح در دو مرحله تهیه و اجرا، اطلاعات مربوط به دو مؤلفه نهادسازی (همکاری و مشارکت نهادهای دولتی و خصوصی) و کنترل و دوام مشارکت نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. براساس

اعداد قابل مشاهده در جدول زیر که حاصل جمع‌بندی اولویت کارشناسان است، می‌توان به میزان تأثیر هر یک از عوامل مطرح شده بر مشارکت کودکان به تفکیک مرحله تهیه طرح و اجرای طرح از نظر کارشناسان پی برد. همان طور که مشاهده می‌شود، از نظر کارشناسان، مرحله بسترسازی از طریق عامل آگاه‌سازی بیشترین تأثیر را بر موفقیت مرحله «تهیه طرح» دارد و بعد از آن آموزش شهروندی و عقاید و نگرش‌های فرهنگی بر این مرحله تأثیرگذارند و برعکس کنترل و دوام مشارکت در مرحله تهیه طرح کمترین تأثیر را دارد. در مرحله «اجرای طرح» بیشترین تأثیر را مرحله نهادسازی با مؤلفه‌های حمایت نهادها و همکاری بین نهادها داراست و کمترین تأثیر مربوط به اعتماد اجتماعی و عقاید فرهنگی مربوط به مؤلفه فرهنگ‌سازی است.

جدول شماره ۶: بررسی میزان تطابق مؤلفه‌های مؤثر در مشارکت کودکان و فرایند تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله سرشور

مراحل طرح	فرهنگ‌سازی			بسترسازی	نهادسازی		مؤلفه‌های مؤثر در کودکان مشارکت
	اعتماد اجتماعی	آموزش شهروندی	عقاید فرهنگی	آگاه‌سازی	حمایت نهادها	هماهنگی و همکاری بین نهادها	
تهیه طرح	۳	۶	۴	۷	۴	۳	۱
اجرای طرح	۱	۲	۲	۵	۷	۶	۷
مجموع امتیاز	۴	۸	۶	۱۲	۱۱	۹	۸

راهکارها و پیشنهادهای برای استفاده از مشارکت کودکان با توجه به وضع کنونی محله سرشور به شرح جدول شماره ۷ است:

با توجه به اولویت‌بندی مؤلفه‌های به دست آمده از نظر کارشناسی که در جدول‌های شماره ۵ و ۶ مشاهده می‌شود و همچنین تحلیل پرسشنامه کودکان و مسئولان، مهمترین

جدول شماره ۷: راهکارهای استفاده از مشارکت کودکان در محله سرشور

وضعیت محله سرشور	پیش نیاز	نتایج حاصل	پیشنهاد
	آگاه‌سازی	<ul style="list-style-type: none"> عدم آگاهی کودکان از اهداف و مراحل طرح و حقوق خود (۹۷ درصد) عدم آگاهی مناسب برخی از مسئولان از حقوق و نیازهای کودکان (حدود ۳۰ درصد) مؤثرترین عامل در مرحله تهیه طرح به تأیید حدود ۷۰ درصد کارشناسان 	<p>ایجاد آگاهی برای کودکان از طریق بهره‌گیری از بسته‌های رسانه‌ای (مانند مجلات کودک، تلویزیون و...)، ایجاد کارگاه‌های مشاورتی (روش شارت) با کودکان به صورت هفتگی، ماهانه و سالانه، ایجاد نمایشگاه‌هایی مبنی بر معرفی طرح در فضاهای عمومی مربوط به کودکان، استفاده از برگه‌های نظرسنجی در مراحل مختلف طرح توسعه محله، برگزاری بازدیدهای پیاده با کودکان و... .</p> <p>همچنین برای مسئولان این آگاهی باید از طریق ارائه اسناد دوستدار کودک به آنان، بهره‌گیری از بسته‌های رسانه‌ای (مانند تلویزیون، مجلات و...) انجام شود.</p>
اجتماعی و فرهنگی	آموزش	<ul style="list-style-type: none"> لزوم تأکید بر آموزش شهروندی کودکان در مرحله تهیه طرح (اولویت دوم) به نظر کارشناسان با تکیه بر روش دلفی. 	<ul style="list-style-type: none"> نیاز به ایجاد سیستمی است که بتواند مداخله و مشارکت کودکان را در فرایند تهیه و اجرای طرح توسعه محله امکان پذیر کند. ضرورت ایجاد و تقویت سازمان‌های مردم نهاد و مراکز آموزشی در محله برای آموزش به کودکان در محله سرشور. آموزش از طریق فیلم‌ها و کتاب‌های داستان، بازی‌های مختلف با موضوعات حقوق شهروندی و مشارکت کودکان در مدارس به عنوان اصلی‌ترین مراکز آموزشی در سطح محله.
	اعتماد آفرینی و حرکت عقاید و نگرش‌های فرهنگی به سمت توجه به نیاز کودکان	<ul style="list-style-type: none"> عدم اعتماد حدود ۶۵ درصد کودکان به مسئولان اعتماد حدود ۸۲ درصد مسئولان نسبت به توانایی‌ها و قابلیت‌های کودکان. 	<ul style="list-style-type: none"> اتخاذ روش مدیریت پایین به بالا در طرح توسعه محله. تقویت همکاری و هماهنگی بین نهادها.
	بهبود ساختار مدیریت محلی	<ul style="list-style-type: none"> مؤثرترین عامل در مرحله اجرای طرح به تأیید حدود ۸۰ درصد کارشناسان. عدم هماهنگی بین نهادهای دولتی و خصوصی به عقیده ۶۰ درصد مسئولان. 	<ul style="list-style-type: none"> ضرورت بهبود ساختارهای مدیریتی از طریق برگزاری جلسات به منظور افزایش تعاملات و آشنایی با اهداف مدیریتی سازمان‌های دیگر، برقراری ارتباطات رسانه‌ای و... . اتخاذ روش مدیریت پایین به بالا در جهت همکاری و مشارکت کودکان.
سیاسی و مدیریتی	دخیل کردن نهادهای خصوصی در فرایند انجام طرح	<ul style="list-style-type: none"> عدم توجه به نهادهای خصوصی در طرح توسعه محله در راستای رفع نیاز کودکان به عقیده ۵۲ درصد مسئولان. 	<ul style="list-style-type: none"> مشارکت سازمان‌های خصوصی، کاهش هزینه، افزایش سرعت و صرفه جویی در زمان، ایجاد رضایت‌مندی و افزایش ضریب اطمینان پروژه‌ها. ضرورت توجه به نهادهای خصوصی و همکاری آنان در طرح توسعه محله سرشور.
	تقویت سیاست‌های انگیزشی	<ul style="list-style-type: none"> تمایل حدود ۵۶ درصد مسئولان به استفاده از سیاست‌های انگیزشی و تشویقی در جهت ارتقای مشارکت کودکان در محله سرشور. تأکید بر استفاده از سیاست‌های انگیزشی در مرحله اجرای طرح (اولویت چهارم) به نظر کارشناسان با تکیه بر روش دلفی. 	<p>در نظر گرفتن پاداش‌های مالی و معنوی به ایده‌ها و طرح‌های برتر در جهت توجه به نیاز کودکان و مشارکت آنان.</p>
اقتصادی	تقویت اقتصاد محلی	<p>وجود اراضی با مالکیت دولتی و عمومی (مانند حسینیه‌ها، کال قره‌خان و...) در جهت تقویت اقتصاد محلی.</p>	<p>استفاده از اراضی با مالکیت دولتی و عمومی در راستای رفع نیاز عموم به ویژه کودکان از طریق دریافت نظرات و دخالت کودکان.</p>
محیطی و کالبدی	ارتقای عرصه‌های عمومی	<p>نبود عرصه‌های عمومی برای استفاده همه گروه‌های سنی بالاخص کودکان در محله سرشور.</p>	<p>استفاده از روش‌هایی مانند تغییر کاربری، تخصیص بخشی از اراضی بلا استفاده محله به کاربری عمومی و... عرصه‌های عمومی برای حضور و تعامل بیشتر کودکان.</p>

۵. نتیجه‌گیری

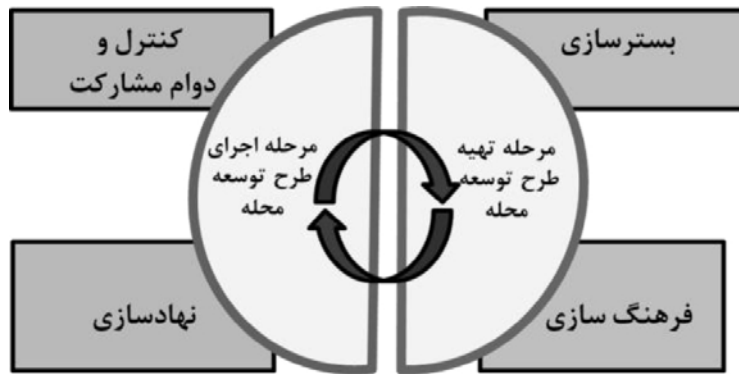
به منظور پاسخ به سؤال اصلی تحقیق با توجه به مطالعات صورت گرفته در بخش مبانی نظری و با بررسی تطبیقی بین دیدگاه‌های صاحب‌نظران در تصویر شماره ۱ و جدول شماره ۳، در ارتباط با مؤثرترین و کاربردی‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در مراحل تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای،

می‌توان چهار مرحله فرهنگ‌سازی، بسترسازی، نهادسازی و کنترل و دوام مشارکت را در تمامی مراحل طرح‌های توسعه محله‌ای در نظر گرفت. از این رو به منظور جمع‌بندی پاسخ سؤال اصلی تحقیق حاضر، چرخه فرایند طرح‌های توسعه محله‌ای به تفکیک مرحله تهیه طرح و مرحله اجرای طرح براساس مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان به صورت تصویر

شماره ۹ پیشنهاد می‌شود. گفتنی است که چرخه یاد شده برای محله سرشور به دلیل نیاز به بررسی پتانسیل و پیش نیازهای مختص محله سرشور در ادامه به صورت جداگانه ارائه شده است.

براساس موارد بیان شده و نتایج و مطالعات شناختی محله

سرشور، به منظور بهره‌گیری مناسب از مشارکت کودکان در فرایند تهیه و اجرای طرح توسعه محله، مدل نظری تصویر شماره ۱۰ به عنوان مؤلفه‌های ضروری و لازم برای ارتقای مشارکت کودکان در محله سرشور تدوین شده است.

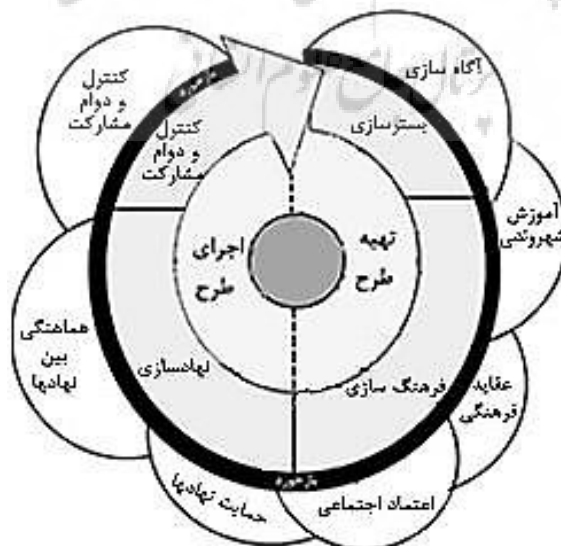

تصویر شماره ۹: چرخه پیشنهادی فرایند طرح‌های توسعه محله‌ای به تفکیک مرحله تهیه طرح و مرحله اجرای طرح براساس مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان

می‌رسد. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که اولویت مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان با توجه به اهداف، ارزش‌ها و قابلیت‌های جوامع و محلات، متفاوت است. با تحقق مؤلفه‌های یاد شده، کودکان برای مشارکت بیشتر در فرایندهای طرح توسعه محله گرایش می‌یابند زیرا: (۱) توانایی‌های آنها به خودشان در این فرایند باز می‌گردد، (۲) برای آنها در این فرایند فرصتی فراهم می‌شود، (۳) روش‌های مشارکت در دسترس هستند و (۴) با حقوق خود آشنا می‌شوند.

در ادامه پیشنهاد می‌شود پیش نیازهای پیشنهاد شده برای هر مؤلفه در این مقاله، در سایر محلات با توجه به شرایط و ویژگی‌های خاص هر محله انجام پذیرد.

با توجه به شرایط محله و امکانات کودکان محله سرشور، نتایج پرسشنامه کودکان و تحلیل‌های کیفی و کمی حاضر به منظور استفاده از مشارکت کودکان و رفع نیاز آنان می‌توان در نخستین گام (مرحله تهیه طرح محله سرشور) از مؤلفه بستر سازی و فرهنگ سازی یعنی آگاه شدن کودکان و مسئولان از حقوق شهروندی کودکان، آموزش شهروندی در مدارس، افزایش اعتماد اجتماعی و متقابل بین کودکان و مسئولان و... استفاده نمود که در این میان با توجه به نتایج روش دلفی، متغیر آگاه‌سازی در رابطه با مؤلفه بستر سازی در مرحله تهیه طرح محله سرشور از اهمیت بیشتری نسبت به مؤلفه فرهنگ سازی برخوردار است و در مرحله اجرای طرح، حمایت هرچه بیشتر نهادها ضروری به نظر

تصویر شماره ۱۰: مؤلفه‌های مؤثر بر ارتقای مشارکت کودکان و استفاده از پیش نیازهای مربوط به هر مؤلفه در محله سرشور

Planning Literature, 20(1), pp.3-14.

- Majedi, H., & Andalib, A., & Mosharzadeh, Z. (2015). Identification of effective indicators on women's participation in urban development projects, *Baq e Nazar Journal*, No. 32, 3-12. [in Persian]
- Mark, Leonard S.(1972). Modeling through Toy play: A Methodology for Eliciting Topographical presentations in children, In *Environmental Design: Research and practice*, Volume 1 of proceeding of EDRA 3.
- Matini, M., & Saeidi Rezvani, N., & Ahmadian, R. (2014). Neighborhood Design Criteria with Child Friendly City Approach, Case Study: Farhang neighborhood of Mashhad, *Motaleat e Joghrafiayi e Manategh e Khoshk Journal*, 4rd time, No. 15. [in Persian]
- Mullahey, R., Susskind, Y., & Checkoway, B. (1999). Youth participation in community planning Chicago, American Planning Association.
- Razavi, N. (2011). The Necessity and Foundations of Children's Participation in Empowerment of Rural Communities, *Maskan va Mohit e Roosta Journal*, No. 6, 29-38. [in Persian]
- Shiyani, M. (2003). Children's Social Participation, *Refah e Ejtemaei Journal*, No. 7, 13-30. [in Persian]
- Smith, B., Thomas, N. (2010). *A Handbook of Children and Young People's Participation: perspectives from theory and practice*, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.
- Susskind, A. (2001). Youth participation in empowerment planning: studies of individual, organizational, and community change, A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy (Urban, Technological, and Environmental Planning) in The University of Michigan.
- Sutton, S. E., & Kemp, S. P. (2002). Children as partners in neighborhood placemaking: Lessons from intergenerational design charrettes. *Journal of Environmental Psychology*, 22(1-2), 171-189.
- The plan for organizing and improving the Sarshoor neighborhood, 2013. [in Persian]
- Watkins, T. (2006). Youth participation in planning: a review of selected practices, A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Master of City and Regional Planning ,

References

- Can Severcan, Y. (2012). children's attachment to public space in the context of urban regeneration: effects of children involvement in planning and design activities, A thesis submitted to the University of Colorado Denver in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy Design and Planning, Copyright 2012 by ProQuest LLC.
- Chawla, L., & Heft, H. (2002). Children's competence and the ecology of communities: functional approach to the evaluation of participation, *Journal of Environmental Psychology*, Vol.22, pp.201-216.
- Ebadi, Sh. (2003). Right of Children's Participation, *Refah e Ejtemaei Journal*, No. 7, 111-116. [in Persian]
- Fiasky, M(2009). Youth participation in planning: assessing the similaretis & diferences in cognitive mapping among urban & rural youth, A thesis Submitted to Michigan State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of Urban & Regoinal Planning, Copyright 2010 by ProQuest LLC.
- Francis, m., & Lorenzo, R. (2002). seven realms of children's participation, *Journal of Environmental Psychology*, Vol.22, pp.157-169.
- Hart, R. (1979). *Children's Experience of Place*, Irvington Publishers Inc., New York, N. Y. 10003.
- Hart, R. (2001). *Child participation from formal reception to real citizen*, Translation By Farideh Taheri, Innohenti4 Publishing. [in Persian]
- Honarvar, S. (2010). Child Friendly City: A child is not seen in the city, *Jostarhay e Shahrsazi Journal*, No. 34, 119-131. [in Persian]
- Horelli, L.(1997). A Methodological Approach to Children's Participation in Urban Planning, *Scandinavian Housing & Planning Research*, vol.14, 115-105.
- Kiyani, A., & Esmaeilzadeh, A. (2012). An Analysis and Planning of a Child Friendly City from the Perspective of Children (Case Study: Quchan), *Baq e Nazar Journal*, No. 20, 51-62. [in Persian]
- Knowles, Y., & Kimberley, L. (2005). Children's Participation in Planning Processes .*Journal of*

ProQuest Information and Learning Company,
Morgan State University.

- Wilks, J., Runder, J. (2013). Children's citizenship: participation through planning and urban design, Southern Cross University.
- <http://www.amar.org.ir>(accessed: 2016.02.15) [in Persian].
- <http://www.ncc.org.ir>(accessed: 2016.01.24) [in Persian].

۲۸

شماره سی

بهار ۱۳۹۸

فصلنامه
علمی-پژوهشی

مطالعات
پژوهشی

تهیه و اجرای طرح‌های توسعه محله‌ای
مؤلفه‌های مؤثر بر مشارکت کودکان در فرآیند